

Agapova, Anna

Editorial

Opera Slavica. 2024, vol. 34, iss. 2, pp. 7-8

ISSN 1211-7676 (print); ISSN 2336-4459 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/OS2024-2-1>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/digilib.81651>

License: [CC BY-SA 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/)

Access Date: 25. 02. 2025

Version: 20250223

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

<https://doi.org/10.5817/OS2024-2-1>

Editorial

Pro českou kulturní scénu byl rok 2024 rokem Franze Kafky. Osobnosti a dílu pražského spisovatele, který zemřel před 100 lety, byly věnovány různé akce od přednášek přes výstavy a divadelní inscenace až po performance a komentované procházky. Kafka se také stal ústředním tématem letošního literárního festivalu Svět knihy Praha i brněnského festivalu židovské kultury Štetl Fest. Česko tak výročí Kafkova úmrtí oslavilo opravdu velkolepě.

Zdá se však, že obdobnou pozornost jinde ve slovanských zemích toto výročí nezbudilo, přestože Kafka rozhodně není jen spisovatelem německého jazyka, ale představitelem světové literatury (tuto skutečnost ostatně připomnělo i kolokvium Kafka a světová literatura, které na konci roku 2023 uspořádaly časopis *Svět literatury*, Ústav české literatury a komparistiky FF UK a Ústav slavistiky Vídeňské univerzity). Tento kontext jsme měli na paměti, když jsme vyhledávali téma bloku pro aktuální číslo našeho časopisu. Naším původním záměrem bylo představit studie zkoumající působení Kafky na literatury a kultury zemí východní, střední a jihovýchodní Evropy. Výsledný tematický blok však nese název *Franz Kafka: (Východo)slovanské ozvěny*, neboť se s ním sešly články zaměřené na recepci Kafkova díla v Sovětském svazu a Rusku.

Nepočítáme-li „apokryfické“ vydání Kafkových povídek v ruštině před druhou světovou válkou, o němž se zmiňuje v úvodním článku sborníku *Franz Kafka v ruské kultuře (Франц Кафка в русской культуре)* překladatel a germanista Aleksandr Filippov-Čechov, začal se Kafka překládat do ruštiny v polovině 60. let minulého století. Byl vnímán především jako představitel modernismu spolu s Marcelem Proustem a Jamesem Joycem. Ve svém článku, který otevírá tematický blok, Georgij Šerstňov ukazuje, že recepce Kafkova díla v sovětské literární kritice 60.–70. let souvisela se snahou vymezit hranice mezi literárními směry, a to realismem a modernismem. Přestože sovětská literární kritika odmítala Kafku označit za realistu, připisovala jeho dílu výpovědní hodnotu o době a světě, ve kterém vznikalo. Šerstňov ukazuje, že tato interpretace souvisela s významnou rolí Kafkova deníku, který byl v sovětském kontextu vnímán spíše jako psychologický dokument než deník spisovatele. Podobné čtení se pak vztahovalo i na další Kafkovy texty.

Další článek tematického bloku se věnuje konkrétnímu případu čtení Kafky na konci 60. let. Aleksandr Agapov, odborník na Venedikta Jerofejeva, autora novely *Moskva-Petuški*, uvádí, že se Jerofejev s Kafkovým dílem setkal v roce 1967. Ačkoli

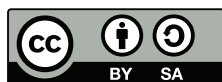
Jerofejevovy čtenářské preference naznačují, že by ho Kafkovo dílo mělo oslovit, realita byla jiná. Agapov ukazuje, že důvodem byla spíše popularita Kafky v sovětských intelektuálních kruzích než povaha samých jeho děl.

Poslední studie tematického bloku se zabývá recepcí Kafkova díla v Sovětském svazu a Rusku z hlediska translologie. Irina Aleksejeva se ve svém obsáhlém textu věnuje ruským překladům děl Franze Kafky, které vznikaly od poloviny 60. let až do současnosti (nejnovější pocházejí z let 2020 a 2021). Zkoumá překlady románů *Zámek*, *Proces* a *Amerika* i některých povídek. Aleksejeva ukazuje, že nejčastěji vydávané překlady Kafkových děl se od originálů stylisticky odklánějí a přibližují se ruské realistické próze. Článek přináší nejen cenný materiál pro výzkum překladatelských norem pozdně sovětského období, ale také upozorňuje na další z faktorů, které ovlivnily popularitu Kafky nejen mezi sovětskými intelektuály. Překlady Kafky totiž odpovídaly očekáváním čtenářů, zvyklých na realistická díla 20. století. Tento závěr nás znovu vrací k problematice, kterou zkoumá Georgij Šerstňov: Kafka byl sice v sovětském prostředí chápán jako modernista, přesto jeho literárním textům nebyl odepřen realistický potenciál. Souviselo to se čtením jeho díla jako svědectvím doby nebo také s charakterem překladů, které ho snad přibližovaly sovětskému a potom i ruskému čtenáři?

V rubrice Materiály se nachází další text, který s „kafkovským“ tématem těsně souvisí. Jedná se o příspěvek Jevgenije (Jevhenije) Vološčuk, který přináší základní informace o Dmitriji Zatonském (Dmytru Zaton'ském), ukrajinském literárním vědci, jenž si zasloužil o prosazování Kafkova díla v sovětském prostředí. Tento příspěvek obsahuje mimo jiné cenné vzpomínky autorky, jež se se Zatonským osobně znala.

Je pozoruhodné, že ačkoli Kafka je v českém prostředí stále znovu interpretován (zajímavý je například pohled na Kafku, který nabízí Michal Ajvaz, jenž ho spolu s Marcelem Proustem označuje za dva protipóly, za „dva způsoby psaní, dvě odpovědi na otázku, co znamená být moderní“), Kafkův odkaz v Rusku rezonuje úplně jinak. Aleksandr Filippov-Čechov v citovaném článku píše, že se Kafka v Rusku stal ikonou, jehož texty už v ruštině vlastně nežijí. Tematický blok, který nyní předkládáme, tak představuje pokus o pochopení, jak byl dosud Kafka v Rusku chápán a překládán. Poslední článek tematického bloku zároveň nabízí možnou vizi nového přístupu k překladům děl tohoto slavného spisovatele.

Anna Agapova

Toto dílo lze užít v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-SA 4.0 International (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>). Uvedené se nevztahuje na díla či prvky (např. obrazovou či fotografickou dokumentaci), které jsou v díle užity na základě smluvní licence nebo výjimky či omezení příslušných práv.